

Vokaalinen piiloutuminen

Kuurojen ja laulutaidottomien
laulunharrastajien selviytymisstrategioita
laulamisen sosiaalisissa tilanteissa

Anne Tarvainen, FT
Musiikintutkimus, Tampereen yliopisto &
Musiikkitiede, Helsingin yliopisto (vieraileva tutkija)

Lauluntutkimus nyt! Online-seminaari 9.10.2020

Tutkimusprojekti

- *Laulamisen tuntu: esteettinen kehotietoisuus kuurojen, laulutaidottomien ja ääniongelmaisten vokaalisissa kokemuksissa (2018-2020)*
- Teoria: vokaalinen soomaestetiikka (Tarvainen 2016, 2018a, 2018b); soomaestetiikka (Shusterman 2008, 2012); pragmatistinen estetiikka (Dewey 1934); poikkitieteinen ihmisäänen tutkimus (Thomaidis & Macpherson 2015)
- Tavoite: laulamisen kehollisen kokemuksen esteettisen arvon esille tuominen

Tutkimuksen aineisto

- Internet-kyselyt
- Syvähaastattelut
- Sosiaalisen median keskustelut (Facebook, YouTube)
- YouTube-videot
- Tämä esitelmä perustuu seuraaviin aineistoihin:
 - Vapaamuotoiset vastaukset internet-kyselyyn
 - Laulutaidottomat: 240 osallistujaa
 - Kuurot: 30 osallistujaa
 - Suurin osa vastaajista on laulunharrastajia, mukana myös puoliammattilaisia ja ammattilaisia

Laulamisen ja kuuntelemisen merkitys

- Laulaminen on ihmisyyteen kuuluvaa, elämän merkityksellisyyttä lisäävää toimintaa.
- Sen tulisi olla kaikkien oikeus nimenomaan sosiaalisena, ihmisiä yhteen liittävä ja yksilöiden paikkaa yhteisössä vahvistavana toimintana.
- Millä tavoin kuuntelemme laulajaa tai laulamista: kuuntelemmeko ymmärtääksemme toisen ihmisen ilmaisua vai arvioidaksemme hänen kehollista ja äänellistä kykenevyyttään? (Tarvainen 2018a)
- Erilaiset kuuntelemisen käytännöt erilaisissa tilanteissa
- Laulutaidoton > kehittyvä laulaja (Numminen 2005)

Vokaalisen piiloutumisen strategioita

1. Laulamisen tilanteiden välttäminen
2. Laulaminen vain yksin
3. Laulaminen vitsinä
4. Laulaminen vain humalassa
5. Hiljaisella äänellä laulaminen
6. Oman äänen piilottaminen muihin ääniin
7. Äänettömästi laulaminen, huulisynkronointi eli huulisynkkaus

1. Laulamisen tilanteiden välttäminen

“Yhdessä kuorossa olen lopettanut. Syy oli huonommuuden tunne, että en kelpaa joukkoon, en riitä olen huono laulaja. Paremmat laulajat saavat laulaa, minulla ei ole oikeutta siihen.”(LT-ID21)

2. Laulaminen vain yksin

“Yhtä aikaa en ole koskaan laulanut missään tilaisuudessa. Autossa, kotona, suihkussa ääneen, lavalla pääasiassa viittoen ilman ääntä.” (K-ID56)

3. Laulaminen vitsinä

“EN TODELLAKAAN [laula muiden kuullen] ellei ole pakko. Tai siis laulan jotain laulun pätkiä joskus vitsinä mutta en oikealla lauluäänellä vaan muutetulla äänellä vitsinä.” (LT-ID98)

4. Laulaminen vain humalassa

“Ahdistavaa laulaa muiden kuullen. En laula muiden kuullen kuin humalassa.” (LT-ID45)

5. Hiljaisella äänellä laulaminen

“Nuotin vierestä menevä soraääni hävettää. Ääni tuntuu juuttuvan kurkkuun, mutta ehkä juurikin siksi, että yritän tilanteen sitä vaatiessa laulaa mahdollisimman hiljaisella äänellä, ettei vaan kukaan kiinnitä huomiota.” (LT-ID130)

6. Oman äänen piilottaminen muihin ääniin

“Autossa käännän nupit kaakkoon ja laulan mukana ja silloin en kuule että laulan nuotin vierestä. Se on vapauttavaa.” (LT-ID80)

6. Oman äänen piilottaminen muihin ääniin

“Kuuroutuneet jotkut tykkää laulaa keskenään ja karaokea niin että muut ei sitä kuule (musiikki on niin lujalla).” (K-ID14)

7. Äänettömästi laulaminen, huulisynkronointi

“En laula muiden kuullen. Yhteislaulutilanteissa yritän laulaa niin hiljaa ettei kukaan kuulisi tai auon vain suutani.” (LT-ID379)

7. Äänettömästi laulaminen, huulisynkronointi

*“Jätän laulamatta korkeat kohdat ja auon vain suutani samalla tarkkailien kenellä muulla on sama “korkeanpaikan kammo”. Ajatuksissani päätän, että minun kuorourani päättyy tähän. Usein toivon, että tunti loppuisi pian ja pääsisin pois. Kotiin päästyäni tunnen itseni kurjaakin kurjemmaksi jolta ei mikään onnistu.”
(LT-ID281)*

Yhteenkuuluvuus

- *Lalettu yhteenkuuluvuus, sung belonging* (Phelan 2017):
 - ✓ Vihamielisyys, elitismi ja ekskluusio vs. avoimuus, inkluusio ja yhteenkuuluvuus
- *Togetherness* (Bilalovic Kulset & Halle 2020):
 - ✓ Laulaminen sujuu paremmin.
 - ✓ Laulajat kokevat olonsa turvallisemmaksi.
 - ✓ Itsetunto kohoaa.

Ekskluusio eli poissulkeminen

“Pappi sanoi ennen konfirmaatiota, että hän toivoo, että kaikki ne, joilla on laulunumero alle 8, liikuttavat vain suutaan. Tämä on arvokas tilaisuus.” (LT-ID232)

Häpeä ja yhteenkuuluvuus

*“[...] epäonnistuminen tuottaa häpeää jonka välttämiseksi joskus yritän laulaa mahdollisimman hiljaa tai vain liikuttaa suuta. Mutta ihan osattomaksi laulamisesta en haluaisi jäädä.”
(LT-ID174)*

Häpeä ja negatiivinen musiikillinen identiteetti

- **”Äänihäpeä** [voice shame] on epämielyttävä tunne siitä, että tulee kuulluksi naurettavana, arvottomana tai ‘ei tarpeeksi hyvänä’.” (Schei & Schei 2017, 1)
- **”Laulullinen häpeä** tarkoittaa oman lauluäänen kokemista rumana, riittämättömänä, hävettävänä tai huonona.” (www.vocalshame.com; Seesjärvi 2017)
- **Negatiivinen musiikillinen identiteetti** viittaa kykenemättömyyden tunteisiin jokapäiväisessä musiikillisessa toiminnassa. (Bilalovic Kulset & Halle 2020)

Häpeä kehollisena tunteena

“Kurkkua kuristaa. Ääni hiipuu ja hiljenee ja pätkee. Hengitys tihenee, muuttuu pinnalliseksi. Paniikki. Kädet, keho tärisee. Häpeä painaa katseen alas. Haluan piiloutua ja itkeä. Olen huono. Minulla ei ole oikeutta olla olemassa. Olen tiellä ja taakka.” (LT-ID74)

Laulullinen toimijuus ja kontrolli

- *Laulullinen toimijuus, singing agency* (Hogle 2020):
 - Laulajat käyttävät tiettyjä strategioita suojellakseen haavoittuvaa laullista toimijuuttaan.
 - Piiloutuminen on yksi näistä strategioista.
- *Kontrolli, control* (Meizel 2020):
 - Kontrolli sijoittuu laulamissa siihen kohtaan, jossa materiaallinen ja metaforinen ääni leikkaavat toisensa.
- *Laulaminen toimintana* (Phelan 2017, 9):
 - Laulaminen vaatii sekä “tahdosta riippumatonta motoris-sensorista toimintaa että tietoista, kognitiivista manipulaatiota.”

Huulisynkronointi, lipsynching

- Langley (2006)
 - Huulisynkronointi drag-taiteessa
 - Vaatii taitoa ja tekniikkaa, ajoitus tärkeää, kyky välittää tunteita
 - Aktiivista toimintaa, ei passiivista
 - Ei liity ainoastaan artikulaatioon vaan koko kehoon
- Snell (2020)
 - Henkilökohtainen toimijuus, äänen omaaminen
 - Muuttaa kuuntelemista
 - Häpeä ja häpeällistäminen (shaming)

Huulisynkronointi vokaalisena piiloutumisena

- Vaatii taitoa ja ajoitusta?
- Vaatii kykyä välittää tunteita?
- Aktiivista pikemmin kuin passiivista?
- Liittyy koko kehoon, ei vain artikulaatioon?
- Vahvistaa henkilökohtaista toimijuutta?
- Antaa laulajalle 'äänen'?
- Vaikuttaa kuuntelemiseen?
- Aiheuttaa häpeää ja häpeällistämistä?
- On epäautenttista?

Vokaalinen piiloutuminen

- Sosiaalisuus: yhteenkuuluvuus, ekskluusio
- Tunteet: äänellinen häpeä
- Identiteetti: negatiivinen musiikillinen identiteetti
- Toimijuus: laulullinen toimijuus, kontrolli
- Vokaalinen piiloutuminen voi olla laulajan oma päätös, kehon kontrolloimaton reaktio tai sosiaalisen ekskluusion tulosta.
- *Hiljainen yhteenkuuluvuus (silent belonging)*, jossa laulamisen sosiaaliseen yhteenkuuluvuuteen liitytään hiljaisesti mukana ollen.

Kirjallisuus

- **Bilalovic Kulset**, Nora, and Kirsten Halle. 2020. "Togetherness!: Adult Companionship—the Key to Music Making in Kindergarten." *Music Education Research*, no. May.
- **Dewey**, John. 2005/1934. *Art as Experience*. Kindle edition. New York: Penguin Publishing Group.
- **Hogle**, Lauri A. 2020. "Fostering Singing Agency through Emotional Differentiation in an Inclusive Singing Environment." *Research Studies in Music Education*, no. August 2020: 1–16.
- **Langley**, Carol. 2006. "Borrowed Voice: The Art of Lip-Synching in Sydney Drag." *Australasian Drama Studies*, no. 48: 5.
- **Meizel**, Katherine. 2020. *Multivocality: Singing on the Borders of Identity*. New York: Oxford University Press.
- **Numminen**, Ava. 2005. "Laulutaidottomasta Kehittyväksi Laulajaksi: Tutkimus Aikuisen Laulutaidon Lukoista Ja Niiden Aukaisemisesta." *Studia Musica* 25: Sibelius-Akatemia.
- **Phelan**, Helen. 2017. *Singing the Rite to Belong: Ritual, Music, and the New Irish*. Oxford: Oxford University Press.
- **Schei**, Tiri Bergesen, and Edvin Schei. 2017. "Voice Shame: Self-Censorship in Vocal Performance." *The Singing Network* 1 (1): 1–10.
- **Seesjärvi**, Iris. 2017. "Not Good Enough? Vocal Shame Among Finnish Classical singers" (Master's thesis).
- **Shusterman**, Richard. 2008. *Body Consciousness: A Philosophy of Mindfulness and Somaesthetics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- **Shusterman**, Richard. 2012. *Thinking through the Body: Essays in Somaesthetics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- **Snell**, Merrie. 2020. *Lipsynching: The Study of Sound*. Kindle edition. New York, London, Oxford, New Delhi & Sydney: Bloomsbury Academic.
- **Tarvainen**, Anne. 2016. "Vokaalinen Soomaestetiikka: Kehotietoisuuden Esteettiset Mahdollisuudet Ihmisen Äänenkäytössä Ja Kuuntelemisessa." *Etnomusikologian Vuosikirja* 28: 1–39.
- **Tarvainen**, Anne. 2018a. "Democratizing Singing: Somaesthetic Reflections on Vocality, Deaf Voices, and Listening." *Pragmatism Today* 9 (1): 91–108.
- **Tarvainen**, Anne. 2018. "Singing, Listening, Proprioceiving: Some Reflections on Vocal Somaesthetics." In *Aesthetic Experience and Somaesthetics*, edited by Richard Shusterman, 120–42. Leiden & Boston: Brill.
- **Thomaidis**, Konstantinos, and Ben Macpherson (editors). 2015. *Voice Studies: Critical Approaches to Process, Performance and Experience*. London & New York: Routledge.

Kiitos!

www.annetarvainen.fi

www.voicefulness.fi